

بررسی

نابهنجاری‌های اسکلتی در دانش‌آموزان استثنایی

حسن دانشمندی / استادیار دانشگاه گیلان

فرزانه ساکی و نجمه براتی کهریزسنگی / دانشجویان کارشناسی ارشد حرکات اصلاحی و آسیب‌شناسی ورزشی

مقدمه

پیشگیری و کاهش معلولیت نیز از خلال پژوهش‌ها روشن شده است (آریافر، ۱۳۶۳).

پژوهش‌هایی وجود دارند که عوارض ناشی از معلولیت‌های جسمانی چون آتروفی عضلانی، جمود مفصلی، عفونت‌های کلیوی و تنفسی، افزایش وزن را نیز نشان داده است (لبانویچ، ۲۰۰۶).

با این وجود نابهنجاری‌های اسکلتی ناشی از معلولیت‌های خاص فیزیکی، همچنان پدیده‌ای قابل مطالعه است. در این میان نابهنجاری‌های ستون فقرات به ویژه اسکولیوز یا کجی ستون فقرات در میان معلولان مورد توجه بوده است (گریوزو دیگران، ۲۰۰۶). چنین به نظر می‌رسد برخی از نابهنجاری‌های ثانویه ساختارهای اسکلتی ناشی از معلولیت را می‌توان از طریق شناسایی به هنگام تجویز وسایل کمکی، ارتزها و پروتزها و به ویژه تمرین‌های حرکتی، پیشگیری به حداقل رساند (حاج میرفتاح، ۱۳۷۹). با وجود آنکه نقش مفید و موثر چنین تدابیری نیز گزارش شده است اما همچنان توصیف علمی دقیقی از معلولان و نابهنجاری‌های اسکلتی ناشی از آن وجود ندارد.

دانش‌آموزان استثنایی به عنوان بخشی از جامعه که به انواع معلولیت‌ها و با شدت‌های متفاوت درگیر هستند، در معرض چنین نابهنجاری‌های اسکلتی قرار

معلولیت به عنوان یک پدیده ناخوشایند می‌تواند روند زندگی فردی و اجتماعی معلول و وابستگان وی را دستخوش مشکل‌های جدی نماید. با وجود آنکه گستره و عمق عوارض ناشی از معلولیت به متغیرهای متفاوتی چون نوع و شدت معلولیت، سن و جنس معلول و ... بستگی دارد با این حال برخورداری از امکان‌ها و تسهیلات اجتماعی به ویژه در امور پزشکی، توان‌بخشی و مشاوره‌ای می‌تواند نقش بسیار مهمی را در وضعیت معلول ایفا نماید. فراهم نمودن چنین تسهیلاتی می‌تواند گستره ناتوانی‌های ناشی از معلولیت را محدودتر، کارائی معلول را فزونتر و روند اجتماعی شدن وی را تسهیل نماید. در این راستا هر گونه فعالیت علمی که بتواند بستری مناسب برای بازگشت به زندگی معلول را فراهم نماید، باید مورد توجه ویژه پژوهشگران و برنامه‌ریزان واقع شود.

تربیت بدنی و ورزش به عنوان یکی از کارآمدترین فعالیت‌های مذکور می‌تواند در این عرصه ایفای نقش نماید. اثرهای درمانی ورزش در افزایش قابلیت‌های جسمانی و روانی معلولان و روند اجتماعی کردن آنان گزارش شده است (پورسلطانی، ۱۳۸۲). همچنین نقش ورزش و فعالیت حرکتی در

پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS و با استفاده از روش همبستگی اسپیرمن در سطح ($p < 0.05$) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و یافته‌های پژوهش

نتایج توصیفی پژوهش نشان داد که بر اساس مقیاس آزمون نیویورک از نمای پشت ۷۲ درصد و از نمای خلفی ۹۴ درصد دارای ناهنجاری‌های اسکلتی بوده‌اند. همچنین به تفکیک آزمودنی‌ها دارای ۲۸ درصد کج گردنی، ۷۰ درصد شانه نابرابر، ۶۸ درصد اسکولیوز، ۲۳ درصد لگن نامتقارن، ۶۲ درصد سربه جلو، ۶۸ درصد کایفوز، ۵۲ درصد کیفولوردوز، ۳۴ درصد شکم برآمده، ۸۷ درصد لوردوز، ۳۲ درصد زانو ضربدری، ۱۲ درصد زانو پرانتری، ۴۶ درصد کف پای صاف، ۱۲ درصد کف پای گود و ۱۲ درصد دارای عارضه شست کج بودند.

عکس از: الهه صفری

دارند. به نظر می‌رسد آنان بیش از افراد عادی نیازمند برنامه‌های غربال‌گری و ارزیابی برنامه‌های حرکتی و اصلاحی به منظور پیشگیری و کاهش ناهنجاری‌های ستون فقرات با کمک معلمان و مربیان ورزش هستند.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اهداف طرح پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌ها توصیفی همبستگی می‌باشد که از طریق جمع‌آوری داده‌ها، به صورت میدانی انجام گرفت. نمونه آماری ($N=50$) با میانگین سن 21.6 ± 4.2 سال، وزن 14 ± 39.17 ، قد 135.86 ± 13.52 و هوش بهر 11.57 ± 60.16 از یکی از مدارس استثنایی استان گیلان می‌باشد که به صورت تصادفی انتخاب و با پرسشنامه فرم پرسشنامه به صورت داوطلبانه در پژوهش حاضر شرکت نمودند. با توجه به مشکلات ناشی از هوش بهر غیرطبیعی و توانایی‌های ادراکی آزمودنی‌ها در بخش جمع‌آوری اطلاعات به پرونده پزشکی مراجعه شد و برای معاینه و مصاحبه از مسوولان مربوطه کمک گرفته شد. در ابتدا پرسشنامه مربوط به اطلاعات فردی (نوع معلولیت، مدت معلولیت، وسیله مورد استفاده، هوش بهر و میزان فعالیت بدنی) با استفاده از مصاحبه توسط پژوهشگر تکمیل شد، سپس قد و وزن آزمودنی‌ها با استفاده از متر نواری و ترازو اندازه‌گیری شد. در مرحله بعد برای ارزیابی ناهنجاری‌های اندام فوقانی از صفحه شطرنجی و آزمون نیویورک ($T=0.79$)، برای ارزیابی‌های اندام تحتانی از کولیس، برای تشخیص کف پای صاف از جعبه آینه و تشخیص عارضه شست کج به صورت بصری انجام گرفت. داده‌های حاصله از

اسکولیوز و لوردوز بر ضرورت جدی تر به این قشر از دانش آموزان تاکید نمود .

همچنین اجرای برنامه غربال گری منظم در میان دانش آموزان استثنایی و ارایه برنامه اصلاحی و حرکتی به منظور پیشگیری و کاهش عوارض فوق توسط معلمان ورزش یکبار دیگر مورد تاکید قرار گرفت و بیان شد که با روش های تشخیصی غیرتهاجمی ساده و دقیق می توان نرخ شیوع ناهنجاری های اسکلتی را در دانش آموزان تعیین و با برنامه ریزی مناسب آن را کاهش داد .

همچنین نتایج آمار استنباطی نشان می دهد که بین مدت معلولیت و سن آزمودنی ها، بین اسکولیوز و کج گردنی ، بین سن و اسکولیوز و همچنین بین کایفوز و لوردوز به لحاظ آماری رابطه معناداری وجود دارد ($p \leq 0.05$).

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر علاوه بر نشان دادن آمار نگران کننده ناهنجاری های اسکلتی در میان دانش آموزان استثنایی به ویژه شیوع عارضه

منابع :

- آریافر ، خلیل ، (۱۳۶۳)، اصول درمانی ورزش معلولان ، انتشارات سازمان تربیت بدنی ، تهران .
- پورسلطانی ، حسین ، (۱۳۸۲)، فعالیت بدنی افسردگی را کاهش می دهد ، ماهنامه شکیب ، دوره دوم ، شماره ۷ .
- حاج میرفتاح ، فاطمه ، (۱۳۶۲)، آیا به راستی شما معلولید ، انتشارات مرکز دانشگاهی ، تهران .
- حاج میرفتاح ، فاطمه ، (۱۳۷۹)، ورزش و معلولان ، انتشارات دفتر پژوهش و برنامه ریزی وزارت آموزش پرورش ، تهران .
- فرج زاده ، شهرام ، (۱۳۸۰) ، ورزشکار ویلچر سوار ، فصلنامه طب ورزشی ، سال ششم شماره ۲۱ و ۲۲ .
- Labanowich, S, (1987) *The physically disabled in sport: tracing the influence of two tracks of a common movement* ,12 (6) :33- 8 .40 .42 .
- Grivas, Theodoros B. Vasiliadis, Elias . Mouzakis, Vasilios . Mihas, Constantinos and Koufopoulos, Georgios (2006) *Association between adolescent idiopathic scoliosis prevalence and age at menarche in different geographic latitudes* Published online 2006 May 23. doi: 10.1186/1748-7161-1.